

PORTRETS

Atvars Lakstīgala (1981) aizritējušās sezonas vidū pārņēma Liepājas simfoniskā orķestra galvenā diriģenta posteni. Tāda bijusi orķestrantu lielākās daļas izvēle. Atvara diriģenta karjera manāmāk sākās 2009. gada 16. aprīlī ar Verdi "Traviatu" Latvijas Nacionālajā operā. Rudenī viņam bija iespēja diriģēt "Berlīnes simfoniskus". Likās, nu kāpēc gan ļoti labam mežradzniekam būtu jātiecas pēc diriģenta ziļļa?! Beidzamajā pusgadā Liepājā redzētais liek dziedāt citu dziesmu. Kā teātra akustiskajā vakuumā izskanēja Rimska-Korsakova "Šeherezade"! Kā Atvars tikai ar vienu (*sic!*) mēģinājumu instinktīvi nekļūdi izmanījās ķert Aleksandra Paleja strauji mainīgās domas, atskaņojot Šūmaņa Klavierkoncertu! Cik spoži nomirdzēja liepājnieki sezonas noslēguma koncertā Liepājas Latviešu biedrības nama fenomenālajos akustiskajos apstākļos! "Mūzikas Saule" ar prieku satika jauno maestro, lai parunātos par skunstes jautājumiem.

Divi dažādi Atvari

Ilze Medne, Orests Silabriedis

SARUNA AR DIRIĢENTU ATVARU LAKSTĪGALU

"Mūzikas Saule": Kā un kad tevī modās diriģenta instinkts?

Atvars Lakstīgala: Ļoti sen, Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskolas III kursā, kad bija iespēja pie skolas simfoniskā orķestra vadītāja Leona Amoliņa fakultatīvi mācīties diriģēšanu. Tā aizrāvos, ka Amoliņš piekrita ar mani strādāt biežāk nekā paredzēto reizi nedēļā. Viņš man ļoti daudz iemācīja, diriģējām visu ko no Bēthovena pirmajām simfonijām līdz Stravinska "Svētpavasariem", ar kura partitūru daudziem par izbrīnu nācu uz iestājesāmenu Mūzikas akadēmijā. Pāris reizi, aizstājot Amoliņu, tiku arī pie Mediņskolas orķestra, un vidusskolas noslēgumā saņēmu uzaicinājumu strādāt par diriģentu RTU studentu pūtēju orķestrī. Pāris gadu vēlāk sāku kā mežradznieks strādāt operā – tā ir vislabākā skola, jo katru dienu nāk cits diriģents, un nav tāda diriģenta, no kura nevar kaut ko iemācīties.

MS: Kad sākās tavas attiecības ar Liepājas simfonisko orķestri?

AL: Pirmā reize bija 2008. gada martā – kāds diriģents pēdējā brīdī neatbrauca un Imants Resnis piedāvāja iespēju Liepājā nodirīģēt vienu programmu. Protams, ar vislielāko prieku piekritu. Diriģēju ar Mūzikas akadēmijas studentu orķestri eksāmenam iestudēto Rahmaņinova Paganīni rapsodiju un Haidna 104. simfoniju. Tā bija mana debija pie profesionāla kolektīva.

MS: Vai atceries šo sajūtu – aizej uz pirmo mēģinājumu, jākāpj uz podesta?

AL: Jā, tad ir, kā ir. Vēl grūtāk bija pirmoreiz operā. Pēc astoņiem gadiem, mēģinājumos un izrādēs diendienā esot orķestra rindās, nu man bija jāstāv kolēģu priekšā. Iespējami tikai divi varianti – vai nu pieņēmu, vai nepieņēmu. Var būt vislabākās attiecības ar tevi kā orķestra mūziķi, bet noliegums – kā pret diriģentu. Ir bijis daudz tādu gadījumu. Tādēļ biju ārkārtīgi priecīgs un iedvesmots, kad mani uzņēma ar atsaucību un milestību.

MS: Mūziķiem, kas panākumus gūst bez izglītošanās, mācību ceļš nereti līdz ar to arī apstājas. Tu turpini izglītoties, un tas ir apsveicami.

AL: Vēlme mācīties diriģēšanu maģistrantūrā pie Berlīnes Mākslu universitātes profesora Luca Kēlera (*Lutz Köhler*) radās jau 2008. gada rudenī, kad viņa vadībā spēlēju solo Riharda Štrausa Pirmajā mežraga koncertā JVLMA simfoniskā orķestra sezonas atklāšanas koncertā. Meistarklasēs bija iespēja aprunāties, – teicu, ka

gribu attīstīt sevi un mācīties diriģēšanu. Kēlers teica, ka ir visas iespējas, daudz dots no dabas, un, ja ir vēlēšanās, lai braucu uz Berlīni. Konkurss bija liels, tomēr mani uzņēma. Diriģēšanas klasē esam vienpadsmit, no tiem tikai viens vācietis, pārējie no visas pasaules.

MS: Kam, pēc Kēlera domām, jāpievērš īpaša uzmanība?

AL: Jau sākumā viņš atzina, ka man ir problēmas ar Vīnes klasiku. To cilvēki būs ievērojuši, ka izvairo no šī perioda darbiem.

MS: Latvijā daudziem mūziķiem ir problēmas ar Vīnes klasiku.

AL: Diemžēl, jā. Tāpēc ar to patlaban strādāju, un tagad dienaskārtībā ir divas pēdējās Mocarta simfonijas. Lai gan tik ļoti populāras, tomēr neesmu gatavs tās diriģēt. Vajag vieglumu, daudz visādu smalku tehnisku zināšanu, tradīcijas izpratni. Negribu vienkārši diriģēt, ja nesaprotu visu līdz galam. Kēlers jau iestājesāmenā teica – romantiskajā mūzikā man tev nav ko mācīt, tas padodas no dabas. Pats gan nezina, vai tas tā vienmēr ir. Ar Berliozu "Fantastisko simfoniju" (skanēja LSO sezonas noslēguma koncertā – *red. piez.*) strādāju ar profesoru pie klavierēm – viņš desmitiem reīzu to diriģējis, daudz ko varēja ieteikt, atļāva ieskatīties piezīmēs viņa partitūrā. Stāstīja par citu diriģentu tradīcijām.

MS: Vai tu labi dzirdi partitūru, kad to atšķir bez klavierēm, bez ieraksta?

AL: Ja zinu mūziku, tad jā. Lai gan man ir absolūtā dzirde, tomēr nevaru apgalvot, ka simtprocentīgi visu dzirdu. Ir vajadzīgs pilnīgs klusums – pārsvarā tie ir ļoti agri rīti, kad ceļos piecos vai sešos. Tādā klusumā varu saklausīt partitūru. Ideāli būtu arī šādā brīdī pie klavierēm piesēsties, taču kaimiņi daudzdzīvokļu mājā mani nesaprustu.

MS: Kā izskatās tava partitūra – vai ar dažādu krāsu zīmuliem pierakstīta?

AL: Ja partitūra jāapgūst salīdzinoši īsā laikā, pārsvarā tur tiešām ir krāsaini zīmuli – katra krāsa ar savu nozīmi. Savukārt, ja mācos laikus, rakstu ar parasto zīmuli. Ļoti gribētu iemācīties pēc iespējas mazāk zīmuli lietot.

MS: Šķiet, tas skaitās smalkāk, ja partitūra nav pieraibināta.

AL: Dzirdēju, ka Karajana partitūrām zīmulis neesot pieskāries. Tas liekas apbrīnojami. Man bieži jaunas idejas rodas mēģinājumos, visi mūziķi tad nu tās pieraksta, un ir gadījies, ka pats nepiezīmēju un vēlāk aizmirstu. Tādēļ tagad man mēģinājumos vienmēr

ir rakstāmais. Domu un emociju visu laiku ir tik daudz, ka varu kaut ko arī piemirst.

MS: Vai vari iedomāties sevi diriģējam bez partitūras?

AL: Jā, esmu tā darijis diezgan bieži, taču ne tāpēc, lai parādītu – redzat, kā es zinu no galvas. Pārsvārā visu, ko iestudēju, arī Berliozas “Fantastisko”, zinu līdz pēdējai notij. Taču kā mūziķis varu apgalvot, ka orķestrī vieglāk spēlēt, ja diriģentam ir partitūra. Ja nav, mūziķim tas ir papildu stress. Kad studēju, mans pedagogs Imants Resnis aizrādīja – no skatīšanās notis lika mugura, nedrīkst tā būt, staltu stāju vajag. Viņš vienmēr uzstājīgi lika no galvas diriģēt un tikai ar ļoti retiem izņēmumiem partitūru atvērtu turēt. Liels paldies Imantam Resnim par šo skolu.

MS: Ja partitūra priekšā un diriģē gandrīz no galvas – vai nevar gadīties aizmirst pāršķirt, un tad atpopies, ka diriģē pavisam kur citur, nekā rakstīts notis?

AL: Tā bija debijas reizē ar “Traviatu”, labi atceros, kā biju par kādām 30 lappusēm pazudis.

MS: Un ko tu dariji – ar vienu roku meklēji, ar otru taktēji?

AL: Aplausu laikā starp ainām šķīru uz priekšu un meklēju. Aizrautībā biju iegrimis mūzikā tik ļoti, ka atrados gluži vai citā pasaulē. Šo operu praktiski zināju no galvas, bet nevarēju taču atļauties debijas reizē riskēt un diriģēt bez notīm! Tas būtu pilnīgs neprāts. Pēc izrādes maz ko no notikušā atcerējos – skatījos pēc tam videoierakstu, lai vispār redzētu, kādu sejas izteiksmi kurā brīdī rādīju.

MS: Tev izdodas kontrolēt sejas izteiksmi?

AL: Cenšos, tāpēc pēc iespējas ierakstu visas savas uzstāšanās, koncertus, reizēm arī mēģinājumus. Ja mēģinājumu procesā mūziķiem ilgstoši kaut kas neizdodas, skatos un mēģinu vainu atrast sevī, analizējot, kur varētu būt problēma.

MS: Vajag diezgan lielu drosmi, lai skatītos pats uz savām kļūdām.

AL: Jā, protams, taču uzskatu, ka labs diriģents vienmēr atzīs savu vainu. Arī situācijā, kad viņš tieši nav pie vainas. Nevis uzbruks orķestrim, bet uzņemsies atbildību par vijolnieku pie pēdējās pulsts vai koristu pēdējā rindā. Ja viņš iedziedāja pauzē, tātad es varēju skaidrāk, precīzāk parādīt. Nevis uzbrukt mūziķim ar apvainojumiem, bet vispirms meklēt vainu sevī.

MS: Tā būtu laba īpašība arī valsts vadītājiem...

AL: Uz to es nepretendēju (*smejas*)!

MS: Vai esi pamanījis savās acīs mežonīgu izteiksmi, kad koncerta laikā kāds mūziķis kļūdās?

AL: Man šķiet, ka nē. Mēģinājumos gan kādreiz jā, bet es nekad tā neesmu darijis koncertos. Pats ko tādu piedzīvoju kā mežradnieks vienā no savām pirmajām izrādēm operā – Verdi “Aīdā”. Otrajā cēlienā ar lielajiem korjiem ir epizode, kad iestājas viss koris un takti vēlāk – *tutti* orķestris. Es viens pats kopā ar visu kori kā liku iekšā! Tad nu diriģents ilgu laiku nenolaida acis no manis. Domāju, nu viss cauri – pirmā nedēļa un jāraksta atlūgums!

MS: Pēc dabas tu taču neesi izteikts lidera tips, kuram gribētos diktatoriski visu noteikt ģimenē un sev apkārt?

AL: Man pašam šķiet un arī cilvēki no malas to teikuši, ka esam divi dažādi Atvari – sadzīvē un pie orķestra. Dažkārt mūziķi mani pat nevarot pazīt – es ieejot mūzikā ar tādu aizrautību. Pašam reizēm liekas – tikko esmu pacēlis rokas, lai sāktu mēģinājumu, kad jau ienāk orķestra inspektors un paziņo, ka laiks pauzei. Skatos – tiešām jau pagājusi stunda! Man vienmēr patikuši diriģenti ar lielu harismu, kas spēj aizraut mūziķus tā, ka pazūd laika izjūta, aizmirsti, kur atrodies, esi tik dziļi iztēlē, ko diriģents mūziķim uzbū. Tas ir arī mans mērķis pie orķestra – noturēt viņos šādu uzmanību. Pirmajos mēģinājumos tas varbūt ir grūtāk, tad jāsakārto tehniskās lietas, bet, kad jau strādā pie idejas, pie tēla veidošanas, ir tā, ka laiks pazūd. Arī operā man svarīgi panākt, lai orķestra mūziķi pārdzīvotu to, kas notiek uz skatuves. Tikai tad būs istais rezultāts, un tu varēsi pilnībā pārliecināt klausītājus.

MS: Ir beigusies tava pirmā pussezona Liepājā. Ikviena diriģenta rokās orķestris skan atšķirīgi. Vai Liepājas orķestrī izmaiņas notiek tajā virzienā, kā biji iecerējis?

AL: Domāju, ka jā. Mūziķos vēlos attīstīt emocionālo līdzpārdzīvojamu. Pats esmu tik emocionāls, brīžiem pat pārlietu, tas ne vienmēr ir labi veselībai. Orķestris jau saka, kā es varot izturēt, visu no pirmās līdz pēdējai minūtei darot ar simtprocentīgu atdevi, taču citādi nemāku strādāt. Varbūt uz vecumdienām iemācīšos mēģinājumos diriģēt sežot. Daudzi tā dara, taču es nevaru, jo sēdēšana atslābina.

Kopumā orķestris līdz šim mani ir ļoti pārsteidzis – mēģinājumos strādā ar ļoti lielu atdevi, maksimāli cenšas izpildīt manus lūgumus. Neparasta ir savstarpējā enerģijas apmaiņa – mēģinājumos viņi mani uzlādē, turpretim koncertos bieži ir tā, ka viņi no manis paņem teju visu enerģiju. Pēc koncerta spēki it kā zuduši, un tad uzreiz gribas iestudēt ko jaunu, gribas mēģinājumus, kuros uzlādēties. Pagaidām neesmu isti sapratis, kāpēc tā notiek un kur ir tas āķis.

MS: Tātad galvenais, ko tu gribi panākt Liepājas orķestrī, ir – lai viņi atbrīvotu jūtas un spētu pilnīgi atdoties spēlei?

AL: Jā, pie tā arī strādāju. Mūziķi dažreiz baidās droši veidot skaņu, it kā gaida viens uz otru, baidās paši būt ar iniciatīvu. Saku – lai arī gadās kļūdiņās, galvenais ir nebaidīties. Esam grupa, visi sākam

Meistarklasē pie Nēmes Jervi

reizē. Citādi domā – ā, tagad visi jau spēlē, tad arī es varu sākt.

MS: Vai orķestra koncertmeistare Ilze Zariņa tev ir labs palīgs?

AL: Viennozīmīgi! Viņa ir ļoti, ļoti laba koncertmeistare un sniedz lielu atbalstu. Man šķiet, ka kontaktu atradām jau no pirmās programmas. Uzaicinājumu palīdzēt ar ieteikumiem viņa uztvēra ar lielu prieku. Bieži pēc mēģinājuma uzskatām un izrunājam, ko es varētu uzlabot vai attīstīt, jo nebūt neesmu tik perfekts, pieredzējis diriģents, lai pats vienmēr pamanītu savas kļūdas.

MS: Vai ir diriģenti, kas tev der kā tēli vai modeļi, kam līdzināties?

AL: Interpretāciju, mūzikas izteiksmes līdzekļu pielietojuma ziņā un orķestra krāsainībā tas ir Mariss Jansons. Ne tāpēc, ka viņš ir latvietis un man būtu patriotiska domāšana. Es patiešām apbrīnoju viņa spēju atrast katrā instrumentā tūkstošiem krāsu un nianšu, pielietot tos un aizraut jebkuru, pat visvienaldzīgāko klausītāju. Vēl pirms sāku ar diriģēšanu nodarboties, klausījos viņa ierakstus – man tie likās un joprojām šķiet fenomenāli. Atceros, kā pirms vairākiem gadiem Mariss Jansons Rīgā ar Oslo orķestri atskaņoja Berliozas “Fantastisko”. Publika, protams, ar aplausiem bija kājās jau uzreiz pēc pēdējā akorda, turpretim mans saviņņojums bija tik liels, ka nespēju pakustēties. Likās, esmu paralizēts. Pēc šī vakara vairākas dienas nevarēju ne par ko citu domāt, kā par šo “Fantastisko” koncertu. 🎧

LIEPĀJA SYMPHONY SUMMER IZLASE

Vēloties atjaunot liepājnieku un kūrviesu savulaik iemīļoto brīvdabas koncertciklu “Liepājas vasara”, kas toreiz notika Jūras parka estrādē, Liepājas simfoniskais orķestris piedāvā virkni vasariņu koncertu.

30. jūnijā “Pūt, vējiņi” – festivāla atklāšanas koncerts

Im. Kalniņa Ceturtā simfonija (soliste – Ieva Parša) un dziesmas (“Autobuss debesis”), diriģents Atvars Lakstīgala

5. augustā “Pūt, vējiņi” – “Amerikāņu mūzikli un Zigmars Liepiņš”

19. augustā Liepājas Latviešu biedrības namā

Koris “Latvija” un LSO Māra Sirmā vadībā ar Butāna un Amoliņa jaundarbiem

No 23. līdz 29. augustam – orķestra izbraukums

LSO mūziķu meistarklases Latgales un Vidzemes mūzikas skolās, koncerti Andra Veismaņa vadībā

10. septembrī Sv. Jāzepa katedrālē

Stravinska “Psalmu simfonija”, diriģents Ivars Cinkuss

Katru trešdienu *Promenade Hotel* Hika zālē – kamermūzikas koncerti ar LSO stīgu kvarteta, LSO Lielā kameransambļa, Lienas Denišjukas un Ivas Kļaviņas, *Amber Sound Brass* u. c. mūziķu piedalīšanos.